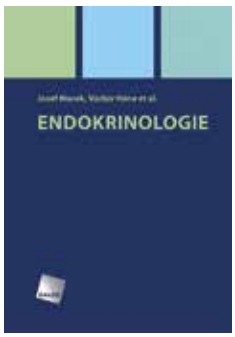
proLékaře.cz | 13.11.2026

Josef Marek, Václav Hána a kolektiv. Endokrinologie.

Galén: Praha 2017. 692s. ISBN 9788072624843

Předložená kniha, která je dílem kolektivu renomovaných autorů, představuje ten nejkomplexnější přehled současné endokrinologie v naší zemi.

Ano, takhle by měla začínat recenze dané publikace, a je to tak správně. Nicméně si musím dovolit poznámku, trochu osobní. Nemyslím, že by následující řádky měly zpochybnit mou objektivitu, ale čtenář by měl vědět, že recenzuji knihu:

- jednoho z mých vážených učitelů, dlouholetého přednosty naší kliniky,
- mnoha mých blízkých kolegů,
- věnovanou zakladateli české endokrinologie (ale také naší kliniky).

Navíc, nejsa endokrinologem, především se dívám na knihu pohledem všeobecného internisty s převážně kardiometabolickým zaměřením. Nicméně vědom si všech výše zmíněných skutečností, pokusím se být maximálně objektivní.

Jak je tedy uvedeno už v první větě této recenze, jedná se o současnou „bibli" české endokrinologie. Na skoro 700 stranách se o své znalosti a vědomosti podělilo se čtenářem 51 autorů. To rozhodně není málo a je velkou zásluhou především obou hlavních autorů a pořadatelů, že dokázali celé dílo udržet v jednotném duchu, takže působí jako monolit. Jednotlivé kapitoly mají stejnou strukturu a není problémem nalézt potřebnou informaci.

Úvodní kapitoly, poskytující především teoretický základ pro další klinické aplikace, věnované genetice, imunoendokrinologii a neuroendokrinologii, se zabývají možná spíše obecnějšími problémy (jistě s výjimkami). Pak již následuje podrobný přehled jednotlivých částí endokrinologie. Od hypofýzy přes tyreoideu k nadledvinám, pohlavním hormonům a dále k polyglandulárním syndromům, na hormonech závislým nádorům či k zajímavostem, jako je endokrinní funkce orgánů, které na první pohled za endokrinní orgány nepovažujeme (srdce nebo gastrointestinální trakt). Jednotlivé kapitoly jsou vyvážené rozsahem, který vesměs odpovídá jejich významu. Abych jen nechválil, možná bych trochu rozšířil rozsah kapitoly o nadledvinách. Ale to je možná jen poznámka z nedostatečné znalosti a nakonec je problematika probírána i v dalších částech knihy.

Významnou přidanou hodnotou Markovy Endokrinologie je mimo jiné i to, že se zabývá nejen nemocnými v dospělém věku, ale speciálním oddílem, věnovaným dětem a adolescentům, respektive jejich endokrinologickým onemocněním. Další zajímavostí je potom endokrinologie, která se zabývá funkcí a onemocněním žláz s vnitřní sekrecí v seniorském věku.

Samostatná kapitola je věnována endokrinologii kritických stavů. Je velmi hezká a zajímavě zpracovaná. V souvislosti s kritickými stavy bych ale možná ocenil i opačný pohled, důležitý pro lékaře na jednotkách intenzivní péče – akutní stavy v endokrinologii. Ty je třeba hledat v jednotlivých kapitolách, což ale v zásadě nevadí.

Kapitoly věnované diagnostickým postupům stejně jako kapitola o léčbě kortikoidy potom jen dokreslují komplexní pohled na předloženou problematiku.

A aby se nezapomnělo na nic, najdeme i kapitoly o fosfokalciovém metabolizmu, o onemocněních skeletu a dalších.

Pořadatelům a hlavním autorům se podařilo vtisknout knize jednotnou koncepci. To jsem již zmiňoval. Dalším, nesmírně významným faktem je to, že do autorského kolektivu zařadili nejen osvědčené stálice a „hvězdy endokrinologického nebe", ale i mnohé kolegy na počátku jejich kariéry. To má dva aspekty. Jednak to, že bylo těmto mladým lékařům umožněno podílet se na tvorbě tohoto zásadního díla. Druhým pak je to, že se svého úkolu zhostili opravdu se ctí, na výbornou.

Nelze nekomentovat vynikající zpracování celé knihy vydavatelem. Od grafiky, skvěle zpracovaných korektur, kvalitního rejstříku. Na minimu chyb (resp. žádné jsem nenašel) se podílela jistě i autorita dvorního korektora a recenzenta nakladatelství Galén.

Endokrinologii profesorů Marka a Hány a jejich spolupracovníků jistě můžeme doporučit všem endokrinologům a kolegům, kteří se připravují na atestaci s endokrinologie a diabetologie. A co my internisté, případně specialisté z dalších oborů interny? Já sám tuto knihu na sto procent nepotřebuji jen proto, že se na spoustu problémů mohu zeptat autorů při každodenním setkání na klinickém kolektivu. Pro ostatní kolegy ji ale mohu jen doporučit. Ano, někteří sáhnou po některém z dříve publikovaných stručnějších titulů označených „pro praxi". Kdo chce však získat skutečně komplexní přehled o endokrinologii, kdo chce vědět, že (skoro) vždy najde odpověď na svůj endokrinologický dotaz, zvolí Markovu Endokrinologii.

prof. MUDr. Richard Češka, CSc., FACP, FEFIM
✉ **richard.ceska@vfn.cz**

předseda České internistické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně
www.interna-cz.eu

Doručeno do redakce 29. 1. 2018

proLékaře.cz | 13.11.2026

Alexandra Jirkovská, Jarmila Jirkovská et al. Skupinová edukace diabetiků. Jak na to…

GEUM: Semily 2017. 158s. ISBN 978-80-87969-33-5

Koncem roku 2017 vyšla v nakladatelství Geum publikace věnovaná skupinové edukaci diabetiků. Je to první vydání takto zaměřeného tématu u nás. Ačkoli právě péče o diabetiky zaznamenává již řadu desítek let význam výchovy a vedení pacienta, a to nejen jako jednotlivce, ale i skupiny diabetiků, tato útlá monografie shrnuje velmi poutavou formou poznatky řady našich diabetologů, psychologů, zdravotních, edukačních i dietních sester. Do jednotlivých kapitol se tak promítají jejich vlastní zkušenosti, které získali při pořádání vzdělávacích akcí pro skupiny diabetiků.

Můžeme si položit otázku, proč nestačí individuální edukace, proč je žádoucí vytvářet skupiny diabetiků a ty edukovat. Ale již první stránky seznamují čtenáře s významem takto koncipovaného kontaktu s diabetiky a osvětlují, co jim tento způsob podávání informací přináší. Důležité je, jaké metody se používají, jak „vtáhnout" pacienta do skupiny, vlastní úloha pacienta v programu vzdělávání, jaké jsou psychologické aspekty a současně i pedagogické, komunikační a motivační schopnosti edukátorů. Již samotný pohled na správně cílenou edukaci ve skupině ukazuje, že i jednotlivý diabetik tam hraje významnou úlohu. Je totiž zdrojem poznatků, které se mohou přenášet na druhé a pro ně může sloužit jako ponaučení. Diabetik přitom srovnává své poznatky s poznatky a zkušenostmi dalších členů skupiny. Jedná se přitom o konkrétní situace z běžného života, které jsou diabetikům blízké, a více si proto mohou odnést pro sebe do budoucna. Je tudíž i jasné, že sestavení skupiny je podmíněno zaměřením dané vzdělávací akce a její přínos hodně závisí na výběru pacientů.

Skupinové edukace mohou mít různou strukturu a jejich praktické provádění vychází z možností edukačního týmu, ale i možností pacientů samotných. Edukace za hospitalizace nebo v ambulantním provozu bývají ovlivněny délkou (např. jednodenní kurzy) nebo náplní (cíleně volené podle zaměření, např. fyzická aktivita, dietní návyky, inzulinové pumpy, kontinuální monitorování glykemií aj). Vedle toho se stále více uplatňují několikadenní edukace pro skupiny, např. víkendové pobyty, které jsou zaměřeny na praktický život pacienta s diabetem. Dalším již leta používaným typem jsou rekondiční pobyty, jichž se účastní někteří pacienti opakovaně.

Tematické zaměření kurzu je významným impulzem pro diabetika, aby se takové akce zúčastnil. Navíc zjišťuje i od jiných pacientů, kteří se podobné edukace účastnili, co bylo přínosem a co by jej mohlo obohatit. Vedle volby témat je důležité celkové uspořádání programu, zejména několikadenní edukace, včetně jejího hodnocení samotnými pacienty. Edukační tým tak získává zpětnou vazbu odrážející i úspěšnost akce a poučení, co je možné vylepšit nebo na co je vhodné se v budoucím kurzu zaměřit.

Tato malá monografie není tudíž teoretickým popisem skupinové edukace, ale velmi praktickou příručkou, do níž jednotliví autoři promítli své vlastní zkušenosti, jak o tom svědčí i poslední část.

Zde může čtenář načerpat poznatky pro vlastní potřebu. Zároveň však z textu získá jednoznačné potvrzení o významu skupinově prováděné edukace, která právě u diabetika má velmi specifické postavení, které bychom sotva našli u jiného onemocnění. Knížka je tudíž doporučenou praktickou příručkou pro zdravotnický tým v péči o diabetiky.

prof. MUDr. Jan Škrha, DrSc.
✉ **jan.skrha@lf1.cuni.cz**

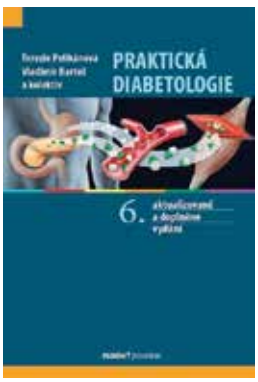
III. interní klinika 1. LF UK a VFN v Praze
www.nt3.lf1.cuni.cz

Doručeno do redakce 11. 2. 2018

proLékaře.cz | 13.11.2026

Terezie Pelikánová, Vladimír Bartoš et al. Praktická diabetologie

Maxdorf: Praha 2018. 6. aktualizované a doplněné vydání. 814 stran. ISBN 978-80-7345-559-0

Diabetologie patří mezi obory vnitřního lékařství, které v posledních letech zažívají nesmírně dynamický rozvoj. Být dobrým diabetologem dnes neznamená dosáhnout jen glykemické kompenzace pacienta. Diabetolog musí myslet také na komplikace a komorbidity diabetu. Pokud to lze, tak by jim měl předcházet, a pokud se už objeví, tak by je měl správně léčit. Musí proto mít dobré znalosti nejen interní medicíny (zejména kardiologie, nefrologie, gastroenterologie, endokrinologie, osteologie a dalších), ale také základní znalosti neurologie, oftalmologie, dermatologie, psychologie i psychiatrie, včetně problematiky některých aspektů posudkového a sociálního lékařství, s přihlédnutím i na věkově specifická období diabetu.

Kniha Praktická diabetologie prof. Pelikánové, prof. Bartoše a početného kolektivu spoluautorů, která se stala během posledních 22 let od svého 1. vydání základním učebním textem oboru, splňuje všechny požadavky na výše uvedené komplexní vzdělávání diabetologů. Už několik generací lékařů atestujících z diabetologie, resp. diabetologie a endokrinologie, strávilo s tou knihou řadu dní (i nocí), aby pak atestaci úspěšně složilo, a nadále se k ní i ve své další každodenní praxi vracejí. Není však určena pouze jim, také mnozí další specialisté ostatních oborů, kteří se s diabetiky setkávají, v ní najdou cenné informace o tom, jak mají své pacienty správně léčit. Trvalý zájem o tuto učebnici dokládá i narůstající se počet jejich opakovaných vydání.

V 6., aktualizovaném a doplněném vydání, které vyšlo v tomto roce, si Praktická diabetologie zachovává svoji základní strukturu a původní členění kapitol. Navíc přibyla kapitola „Alzheimerova demence a diabetes" a především byly téměř všechny kapitoly přepracovány a doplněny zejména o novinky ve farmakoterapii a o zkušenosti s využitím nových technologií stále více zasahujících do diagnostiky a léčby diabetu. V knize jsou uvedena důležitá data z recentních kardiovaskulárních studií a aktualizovaný algoritmus léčby hyperglykemie u nemocných s diabetem 2. typu. Velká pozornost je věnována edukaci, samostatné kontrole diabetu a úpravě léčebného režimu včetně kontinuálního monitorování glykemií. Aktuální a nové terapeutické postupy můžeme najít i v kapitolách, které se týkají souvisejících onemocnění (léčba dyslipidemie, obezity, hypertenze, protidestičková a antikoagulační léčba) a chronických komplikací diabetu (např. léčba diabetické retinopatie, srdečního selhání, steatózy či diabetické nohy). Tradičně nechybí texty věnované speciálním problémům diabetu, včetně posudkových aspektů a problematiky řízení motorových vozidel. I tyto kapitoly byly aktualizovány podle současně platných legislativních norem. Lékaři, kteří plánují získání specializované způsobilosti, jistě také ocení stručný popis vzdělávacího programu v oboru diabetologie a endokrinologie.

Praktická diabetologie představuje v nynější podobě moderní učebnici, která reflektuje současný stav poznání a přihlíží i k určitým specifikům českého zdravotnictví. Vychází z předchozích úspěšných vydání a přináší další informace o diagnostice a léčbě diabetu, včetně využití nových technologií. Je jasné, že v tak hekticky se rozvíjejícím oboru, jakým diabetologie je, budou nové poznatky neustále přibývat a jistě se tak už můžeme zanedlouho začít těšit na vydání sedmé. To současné přináší dnes komplexní pohled na aktuální problematiku diabetu a lze jej tedy jednoznačně doporučit k pečlivému prostudování.

doc. MUDr. David Karásek, Ph.D.
✉ **David.Karasek@fnol.cz**

III. interní klinika – nefrologická, revmatologická a endokrinologická LF UP a FN Olomouc
www.fnol.cz

Doručeno do redakce 14. 6. 2018